

www.eknihyždarma.cz

Rozum a Štěstí

Kapitola 1

Rozum a Štěstí

Karel Jaromír Erben

Zveřejněno s laskavým
souhlasem pana Radka
Rychnovského <http://literatura.rychnov.cz>

Jednou potkalo se štěstí s
Rozumem na nějaké lávce. "Vyhni
se mi!" řeklo Štěstí. Rozum byl
tehdaž ještě nezkušený, nevěděl, kdo
komu se má vyhýbat; i řekl: "Proč
bych já se ti vyhýbal? Nejsi ty lepší
než já."

"Lepší je ten," odpovědělo Štěstí, "kdo více dokáže. Vidíš-li tam toho selského synka, co v poli oře? Vejdi do něho; a pochodí-li s tebou lépe nežli se mnou, budu se ti pokaždé slušně z cesty vyhýbat kdy a kdekoli se potkáme."

Rozum k tomu svolil a vešel hned oráčovi do hlavy. Jakmile oráč ucítil, že má v hlavě rozum, začal rozumovat: "Což musím já do smrti za pluhem chodit? Vždyt' mohu taky jinde a snáze štěstí svého dojit!" Nechal orání, složil pluh a jel domů. "Tatíku," povídá, "nelíbí se mi to sedlačení; budu se raděj učit

zahradníkem."

Tatík řekl: "Což jsi se, Vaňku, pominul s rozumem?", ale pak se rozmyslíl a povídá: "Nu když chceš, uč se spánembohem, dostane tu chalupu po mně tvůj bratr."

Vaněk přišel o chalupu; ale nedbal na to nic, šel a dal se ke královskému zahradníkovi do učení. Nemnoho mu zahradník ukazoval, za to tím více chápal Vaněk. Brzy potom ani zahradníka neposlouchal, jak má co dělat a dělal všechno po svém. Nejprve zahradník se mrzel, ale pak, vida, že se tak všechno lépe daří, byl spokojen. "Vidím, že máš

více rozumu nežli já," řekl, a nechal pak už Vaňka zahradničit, jak sám chtěl. V nedlouhém čase zvelebil Vaněk zahradu tak, že král veliké z ní měl potěšení a často se v ní s paní královou a se svou jedinou dcerou procházel.

Ta královská dcera byla panna velmi krásná, ale od dvanáctého svého roku přestala mluvit nikdo ani slova od ní neslyšel. Král velice se proto rmoutil a dal rozhlásit: kdo způsobí, aby zas mluvila, že bude jejím manželem. I hlásilo se mnoho mladých králů, knížat a jiných velkých pánů, jeden po druhém; ale

jak přišli, tak zas odešli: žádnému se nepodařilo způsobit, aby promluvila. "A proč bych já taky svoje štěstí nezkusil?" pomyslil si Vaněk. "Kdoví, nepodaří-li se mi ji k tomu přivést, aby odpověděla, když se budu ptát?"

I dal se hned u krále ohlásit a král se svými rady dovedl ho do pokoje, kde dcera jeho zůstávala. Ta dcera měla pěkného psíčka a měla jej velmi ráda, protože byl velmi čiperný: všemu porozuměl, co chtěla mít.

Když Vaněk s králem a s těmi rady do jejího pokoje vstoupil, dělal,

jako by té panny královské ani neviděl; než obrátil se k tomu psíčku a povídá: "Slyšel jsem, psíčku, že jsi velmi čiperný, a jdu k tobě o radu. Byli jsme tři tovaryši: jeden řezbář, druhý krejčí a já. Jednou jsme šli lesem a musili jsme vněm zůstat přes noc. Abychom před vlky byli bezpeční, udělali jsme si oheň a umluvili jsme se, aby jeden po druhém hlídal. Nejdříve hlídal řezbář a pro ukrácení chvíle vzal špalík i vyřezal z něho pěknou pannu. Když byla hotova, probudil krejčího, aby ten zase hlídal. Krejčí, uviděv dřevěnou pannu, ptal se, co to.

Jak vidíš,' řekl řezbář, byla mi dlouhá chvíle a vyřezal jsem ze špalíku pannu; bude-li tobě dlouhá chvíle, můžeš ji ošatit.' Krejčí hned vyndal nůžky, jehlu a nit, stříhl na šaty a dal se do šití; a když byly šaty hotovy, pannu přistrožil. Potom zavolal na mě, abych já šel hlídat. I ptám se ho taky, co to má.

Jak vidíš,' řekl krejčí, řezbáři byla dlouhá chvíle a vyřezal ze špalíku pannu a já z dlouhé chvíle jsem ji ošatil; a bude-li tobě taky dlouhá chvíle, můžeš ji naučit mluvit.' I naučil jsem ji skutečně do rána mluvit. Ale ráno, když se moji

tovaryši probudili, chtěl každý tu pannu mít. Řezbář povídá: „Já ji udělal.“ Krejčí: Já ji ošatil.“ A já jsem si taky svoje právo hájil. Pověz mi tedy, psíčku, komu z nás ta panna náleží.“

Psíček mlčel; ale místo psíčka odpověděla dcera královská: "Komu by jinému náležela než tobě? Co do řezbářovy panny bez života? Co do krejčího ošacení bez řeči? Tys ji dal nejlepší dar; život a řeč, a proto právem tobě náleží."

"Samas o sobě rozhodla," řekl Vaněk, "i tobě dal já zase řeč a nový život, a proto mi taky právem

náležíš."

Tehdy řekl ten jeden královský rada: "Jeho Milost královská dá tobě hojnou odměnu, že se ti podařilo dceři jeho rozvázat jazyk; ale ji si vzít nemůžeš, jsi prostého rodu."

A král řekl: "Jsi prostého rodu, dám ti místo své dcery hojnou odměnu."

Ale Vaněk nechtěl o žádné jiné odměně slyšet a řekl: "Král bez výminky slíbil: kdo způsobí, aby dcera jeho zas mluvila, že bude jejím manželem. Královské slovo zákon; a chce-li král, aby jiní zákonů jeho šetřili, musí je sám napřed

zachovávat. A proto mi král musí svou dceru dát."

"Pochopové, svažte ho!" volal ten rada. "Kdo praví, že něco král musí, uráží Milost královskou a je hoden smrti. Vaše královská Milost rač poručit, ať je ten zločinec mečem odpraven."

A král řekl: "Ať je mečem odpraven!"

Ihned Vaňka svázali a vedli na popravu. Když přišli na místo popravní, už tam na ně Štěstí čekalo i řeklo tajně k Rozumu: "Hle, jak ten člověk s tebou pochodil: až má přijít O hlavu! Ustup, ať já vejdu na tvé

místo!" Jakmile Štěstí do Vaňka vstoupilo, přelomil se katovi meč u samého jílce, jako by jej byl někdo přestříhl; a dříve nežli mu zase přinesli jiný, přijel z města na koni trubač, jak by letěl, troubil vesele a točil bílou korouhvičkou, a za ním přijel pro Vaňka královský kočár.

A to bylo tak: ta královská dcera řekla potom doma otci, že Vaněk přece jen pravdu mluvil a že královské slovo nemá se rušit, a je-li Vaněk z prostého rodu, že ho král snadno může knížetem udělat. A král řekl: "Máš pravdu, ať je knížetem!" Ihned pro Vaňka poslali královský

kočár a místo něho byl odpraven ten rada, který krále na Vaňka popudil.

A když potom Vaněk a ta královská dcera spolu jeli od oddavek, nahodil se nějak na té cestě Rozum; a uviděv, že by se musel potkat se Štěstím, sklopil hlavu a utíkal stranou, jak by ho polil. A od té doby prý Rozum, kdykoli se má potkat se Štěstím, zdaleka se mu vyhýbá.